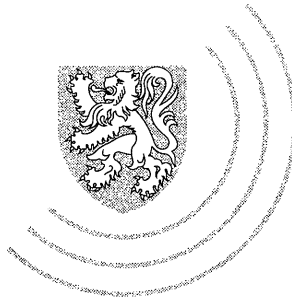

V L A A M S   P A R L E M E N T

Zitting 1996-1997

6 juni 1997

ACTIEPLAN

**voor preventie en hulpverlening met betrekking tot kindermishandeling en
kinderrechten vanuit het welzijns-, gezins- en gezondheidsbeleid**

Goedgekeurd door de Vlaamse regering
op 6 mei 1997

Vlaams actieplan voor preventie en hulpverlening met betrekking tot kindermishandeling en kinderrechten vanuit het welzijns-, gezins- en gezondheidsbeleid

Inleiding

We kunnen er niet omheen: 1996 was een uitermate pijnlijk jaar waarin we brutaal geconfronteerd werden met de realiteit van het onmenselijke, met de duistere kant van onze samenleving. Onveiligheid en georganiseerde criminaliteit waren al eerder binnengedrongen in het beeld van onze samenleving, maar nooit voorheen was de schok zo brutaal en de betrokkenheid van de bevolking zo groot.

Niet vreemd hieraan is wellicht dat voor iedereen duidelijk werd dat kinderen en jongeren het weerloze slachtoffer kunnen worden van de verstoorde “driftmatigheid” van “volwassenen” zonder dat onze samenleving daar onmiddellijk het gepaste antwoord op heeft.

Alle maatschappelijke geledingen worden dan ook geappelleerd om alles in het werk te stellen opdat dit zich niet meer zou kunnen herhalen. Ook de Vlaamse regering heeft zich hierover beraden en wil voor wat haar bevoegdheid betreft daartoe een belangrijke bijdrage leveren. Zij werd daarin gesteund door de grote betrokkenheid van de leden van het Vlaams Parlement die zelf een breed maatschappelijke bekommernis hebben verwoord.

Na interpellaties aan alle leden van de Vlaamse regering werd op 19 december 1996 unaniem een resolutie goedgekeurd waarin o.a. aan de Vlaamse regering werd gevraagd om “op korte termijn een geïntegreerd Vlaams actieplan rond slachtoffer- en daderbeleid uit te werken, met bijzondere aandacht voor de seksuele uitbuiting en mishandeling van kinderen, zowel binnen als buiten het gezin, en dit binnen zes maanden aan het Vlaams Parlement voor te leggen.” Tevens werd gevraagd om een coördinerend minister aan te wijzen, en te zorgen voor een betere toegankelijkheid en coördinatie van de hulpverlening. Verder werd ook aangedrongen om de samenwerking met de federale overheid te activeren evenals om de verdere implementatie van het VN-verdrag inzake Rechten van het Kind te ondersteunen.

De Vlaamse regering had eerder al op 5 november 1996 de beslissing genomen om een dergelijk plan uit te tekenen. Hierbij wordt uitgegaan van een aantal basisprincipes:

- ① Er wordt voorgesteld om in twee fasen te werken, waarbij op korte termijn een eerste luik wordt uitgewerkt dat zo nauw mogelijk aansluit bij de maatschappelijke probleemformulering in enge zin met name de kindermishandeling en seksuele uitbuiting van kinderen, evenals de hiermee verbonden slachtoffer- en daderhulp gesitueerd in en buiten het gezin. Uiteraard vanuit de bevoegdheid en verantwoordelijkheid van de Vlaamse regering terzake, met name “het gezinsbeleid met inbegrip van alle vormen van hulp en bijstand aan gezinnen en kinderen” en “de sociale hulpverlening aan slachtoffers evenals aan gedetineerden en hun gezin met het oog op hun sociale integratie.”

In een tweede fase zou vanuit de optiek van een inclusief beleid verder werk gemaakt worden van impulsen om te komen tot een meer kindvriendelijke samenleving waarin heel wat andere uitzichten aan bod kunnen komen.

- ② Aangezien er reeds heel wat gebeurt in Vlaanderen gaat de uitdrukkelijke voorkeur naar de verdere uitbouw en versterking, coördinatie en optimalisatie, van reeds bestaande initiatieven liever dan steeds weer nieuwe structuren en diensten op te richten.
- ③ Voor wat de uitwerking van het eerste luik betreft dat nu aan de orde is wordt een maximale afstemming en integratie tussen gezondheids- en welzijnsvoorzieningen nagestreefd, vanuit de vaststelling dat de hier bedoelde problematiek ook voor wat betreft de hulpverlening op het veld in diezelfde verwevenheid gevat ligt. In het kader van deze netwerkvorming wordt zowel aandacht besteed aan preventieve als aan curatieve acties, een goede basiszorg naast een stevig uitgebouwde en goed gespreide gespecialiseerde hulpverlening.

- ④ Tenslotte wordt ook een maximale afstemming en samenwerking met de federale instanties nagestreefd. Inzake de sociale hulpverlening aan gedetineerden, met het oog op de sociale reïntegratie, is er reeds een samenwerkingsakkoord dat in 1994 tot stand kwam.

Met betrekking tot de slachtofferhulp wordt momenteel een samenwerkingsakkoord voorbereid. Dit geldt ook voor hulpverlening en therapie gericht op seksuele delinquenten, waarvoor een samenwerkingsprotocol wordt opgesteld.

In wat volgt wordt het Vlaams actieplan kort weergegeven. Naast de reeds genoemde accenten zal tevens aandacht worden besteed aan sensibiliseringsacties en het verhogen van rechtsbescherming en rechtszekerheid, geconcretiseerd in ethische gedragsregels voor media, hulpverleningsvoorzieningen en hulpverleners.

1. Preventie en sensibilisering

Er zijn heel wat instanties in de samenleving die een rol spelen in het sensibiliseren van kinderen, jongeren en volwassenen voor de hier besproken problematiek. Naast de haast permanente aandacht hiervoor van ouders hebben ook de leerkracht in het onderwijs, de jeugdbegeleider in het jeugd(welzijns)werk, de vrijwilliger in het sociaal-cultureel werk, de media en eigenlijk ook vele waakzame burgers een taak rond sensibilisering. En niet te vergeten ook de huisarts, die bij detectie en preventie een belangrijke rol kan spelen als vertrouwensfiguur.

Meer specifiek zijn er een aantal voorzieningen uitgebouwd die goed gespreid en toegankelijk, soms zelfs gesystematiseerd een aantal preventieve contacten en acties opzetten :

1.1 Kind en Gezin

Een grote rol inzake sensibilisering en preventie is weggelegd voor “Kind en Gezin”.

Belangrijk is dat Kind en Gezin via haar plan “preventieve zorg” in alle Vlaamse gezinnen met jonge kinderen aanwezig is. Een unieke structuur waar volop gebruik van moet worden gemaakt.

Verspreid over het Vlaams Gewest komen er 58 regiohuizen (momenteel zijn er reeds een 25-tal) waar aanstaande ouders en gezinnen met jonge kinderen terecht kunnen met hun vragen en problemen; in de eerste 3 maanden na de geboorte worden in alle gezinnen 3 of 4 huisbezoeken gebracht; alle ouders met kinderen onder de drie jaar kunnen gratis terecht in de consultatiebureaus (286 bureaus en 25 steunpunten); in kansarme buurten zijn er preventieve zorgcentra waar via aangepaste methodieken een specifieke zorg aangeboden wordt; ...

De problematiek van kindermishandeling was reeds als een aandachtspunt geformuleerd, en er werd gedacht aan strategieën om specifieke en bijkomende zorg aan te bieden aan gezinnen waar deze problematiek aan de orde is.

In het kader van dit actieplan wordt dit geïntensifieerd. We schreven reeds dat Kind en Gezin in alle gezinnen met jonge kinderen aanwezig is.

Bij vermoeden van kindermishandeling komt er voor deze gezinnen bovenop de basiszorg een extra pakket van 6 bijkomende consulten en 14 bijkomende huisbezoeken verspreid over drie jaar.

Bij gediagnosticeerde kindermishandeling wordt een aangepaste hulpverleningsstrategie uitgewerkt en bestaat het extra zorgpakket uit 2 bijkomende consulten en 8 bijkomende huisbezoeken in het eerste jaar na de diagnose.

In iedere provincie komt er een coördinator kindermishandeling. De coördinator heeft ook een ondersteunende rol ten aanzien van de netwerkontwikkeling en samenwerking met externe hulpverlenende instanties inzake kindermishandeling in de provincie.

Overleg tussen de provinciale coördinatoren onder leiding van de aandachtsambtenaar kindermishandeling, moet ervoor zorgen dat de houding en het aanbod van Kind en Gezin bij kindermishandeling voor gans Vlaanderen binnen dezelfde contouren blijft.

Praktisch alle gezinnen gaan in op de mogelijkheid van preventieve begeleiding door Kind en Gezin. Dit biedt echter geen 100% zekerheid. Vandaar dat er actief gezocht wordt naar een uitvoering van het zorgprogramma met volledig doelgroepbereik. Zo startte er reeds op 1 april een proefproject dat tot doel heeft om er voor te zorgen dat de volledige doelgroep de preventieve basiszorg door Kind en Gezin aangeboden krijgt. Vertegenwoordigers van de consultatiebureaus, de huisartsen en de regioverpleegkundigen zijn hierbij betrokken. In een later stadium voorziet het project in de uitvoering van het specifieke zorgprogramma samen met andere partners uit de lokale welzijns- en gezondheidszorg.

Daarnaast zal intens gezocht worden naar strategieën om kindermishandeling zo goed mogelijk te detecteren. Zo wordt momenteel de mogelijkheid onderzocht om een meetinstrument ter screening van kindermishandeling en -verwaarlozing te ontwikkelen.

1.2 PMS - MST

Een ander netwerk dat “als vanzelf” een unieke positie bekleedt en een ernstige rol kan spelen in deze problematiek is het PMS - MST.

De PMS-centra hebben met betrekking tot deze materie een opdracht die zich zowel op het preventieve als op het curatieve vlak situeert. Het preventieve luik bestaat uit het opzetten van een overlegplatform op de scholen en het aanbieden van systematische en aan de leeftijd aangepaste vorming voor leerkrachten rond sociaal-emotionele vaardigheden bij leerlingen. Op het curatieve vlak richt het PMS-centrum zich vooral op het coachen van leerkrachten die voor de eerste opvang moeten instaan en op het meewerken aan het regionaal hulpverlenersplatform m.b.t. kindermishandeling. De samenwerking met de school is noodzakelijk.

De equipes van het Medisch Schooltoezicht kunnen problemen van seksualiteit en kindermishandeling opsporen en vaststellen door middel van het algemeen klinisch onderzoek dat systematisch 2 maal in het kleuteronderwijs, 2 maal in het lager onderwijs en 3 maal in het secundair onderwijs wordt uitgevoerd. Bij vermoeden van bovenvermelde problematiek kan de jongere op ieder ogenblik opgeroepen worden voor een selectief onderzoek. Ook bestaat de mogelijkheid dat de equipes vrije spreekuren inrichten waarop de leerlingen, ouders of desgevallend de leerkrachten bepaalde onderwerpen kunnen bespreken. Daarnaast kan de leerkracht naar aanleiding van schoolbezoeken

door de equipeleden of bij begeleiding van de leerlingen in het gezondheidscentrum de equipeleden inlichten over door hen gemaakte vaststellingen

In dit perspectief zal ook de opleiding van de schoolarts herbekeken worden o.a. in het licht van een grotere multidisciplinaire samenwerking met de school.

1.3 Een waaijer van initiatieven en acties

Waar Kind en Gezin en het PMS-MST een systematisch aanbod ontwikkeld hebben dat “als vanzelf” in alle gezinnen en scholen aanwezig is en met alle kinderen en jongeren in contact komt, werd en wordt er verder gewerkt aan een ruim netwerk van meer specifieke initiatieven en acties.

Zonder daarom limitatief te zijn geven we een aantal voorbeelden van huidige acties en toekomstige accenten.

- De Vlaamse Gemeenschap financiert via het Algemeen Welzijnswerk vormingsactiviteiten rond relatiebekwaamheid, seksualiteit, rechtspositie van kinderen en jongeren.

Ook het MST heeft terzake een opdracht. Vaak gebeurt dit trouwens in samenwerking met het Algemeen Welzijnswerk.

Veelal maar niet uitsluitend, gaan deze vormingsactiviteiten in scholen door.

Daarnaast zal de Vlaamse regering voor de scholen een beperkt extra budget inzetten om de inrichtende machten, schoolteams en begeleidingsinstanties te sensibiliseren.

Dit moet, op termijn, er toe leiden dat de verschillende betrokkenen, op schoolniveau, hun verantwoordelijkheid opnemen om een expliciet beleidsplan op te stellen ter preventie van seksueel misbruik op school. In een eerste fase wordt gezocht hoe een grotere openheid en bespreekbaarheid kan ontstaan. Een deelaspect wordt het beantwoorden van hulpvragen zodat ook een globaal beeld verkregen wordt. Op basis van deze gegevens wordt de beleidslijn verder geconcretiseerd.

- Ook binnen de bijzondere Jeugdbijstand werden de voorbije jaren overigens belangrijke stappen gezet met betrekking tot preventie. Preventieconsulenten werden aangesteld en heel wat preventieactiviteiten werden opgehangen aan de kapstok van de kinderrechten.

- Via het socio-cultureel vormingswerk en het systeem van gezinsopvoedkundige activiteiten worden er tal van vormingsactiviteiten opgezet die in een aantal gevallen ondersteunend zijn t.a.v. de hier behandelde problematiek.

M.b.t. de gezinsopvoedkundige activiteiten wordt momenteel gewerkt aan een nieuwe regelgeving, die in september a.s. van kracht wordt. Verder zal de Vlaamse regering, o.m. in het kader van dit actieplan, ook overgaan tot het financieren van experimenten m.b.t. kinderrechten en gezinsbeleid. Een omzendbrief wordt voorbereid tegen 15 mei. Vanaf heden kunnen jaarlijks projecten worden gerealiseerd die voor het gezinsbeleid innoverend en ondersteunend zijn.

- In het regeerakkoord van de Vlaamse regering staat de intentie geformuleerd om de effecten van alle beleidsbeslissingen te onderzoeken in de context van gezinsvorming en -ondersteuning.

Deze intentie is niet zomaar te realiseren. Uit onderzoek is immers gebleken dat de introductie van gezinseffectenrapportering in een eerste fase een experimenteel karakter moet vertonen. Tegelijkertijd is er ook een afbakeningsprobleem, er kan ook gevreesd worden voor een inflatie van effectmetingen. Vanuit die optiek steunt de Vlaamse regering het idee van een aantal Vlaamse parlementsleden rond de toetsing van de naleving van de rechten van het kind. De mogelijkheden van gezinseffectenmeting kunnen in een eerste fase van uit het perspectief van het kind onderzocht worden.

- Verder zijn er ook een aantal aanspreekpunten waar kinderen, jongeren en gezinnen rechtstreeks terecht kunnen. Ook daar rond werden (recent) een aantal maatregelen genomen.

Zo is er de Kinder- en Jongerentelefoon. Reeds 15 jaar kunnen kinderen en jongeren er terecht met vragen en problemen of gewoon voor een gezellige babbel. De Kinder- en Jongerentelefoon is een hulpverleningsplaats waar kinderen zelfstandig met hun vragen terecht kunnen. Zij vinden er eerlijke antwoorden, en worden gestimuleerd om zelf actief naar oplossingen te zoeken. Met de verwerking en bekendmaking van zijn informatie draagt de Kinder- en Jongerentelefoon ook bij tot een grotere kennis over de leefwereld van kinderen en jongeren en een mentaliteitswijziging op beleidsvlak en binnen de maatschappij.

De Kinder- en Jongerentelefoon is ontstaan als vrijwilligersorganisatie en wordt ook vandaag nog steeds bemand door vrijwilligers. Hun nummer geldt voor heel Vlaanderen, maar de vrijwilligers beantwoorden de telefoontjes vanuit regionale contactpunten.

De Kinder- en Jongerentelefoon heeft een sterke groei gekend. De voorbije maanden was het vooral een zorg om de bestaande werking te consolideren, zonder aan de eigenheid van het initiatief te raken.

In de plaats van de ondersteuning via (jaarlijks te beslissen) projecttoelagen, zal de Kinder- en Jongerentelefoon vanaf 1997 structureel gefinancierd worden via Kind en Gezin. Daarnaast zal ook een verdere verankering gebeuren, zodat de schat aan actuele informatie over de leefwereld van kinderen die de telefoondienst jaarlijks verzamelt, optimaal aangewend wordt.

Ook de Centra tele-onthaal vervullen een rol ten aanzien van deze problematiek. In elke Vlaamse provincie is een tele-onthaaldienst 24 uur op 24 uur bereikbaar. Iedereen kan er anoniem terecht voor een gesprek met opgeleide en begeleide vrijwilligers.

Er zijn ook andere initiatieven die meer rechtstreeks te maken hebben met een informatie- of klachtenbeleid van bepaalde sectoren.

Er is al langer de ombudsdienst van Kind en Gezin waar trouwens ook een aantal risicomeldingen geregistreerd en behandeld worden.

Zeer recent, met name halverwege februari, werd de Jo-lijn geïnstalleerd als een lijn waar kinderen, jongeren en ouders met vragen, problemen of klachten over maatschappelijke problemen (bv. plaatsing) in de bijzondere jeugdbijstand.

- Andere initiatieven hebben dan weer te maken met een ruimer informatiebeleid. De Vlaamse Gemeenschap heeft in het verleden op verschillende manieren impulsen gegeven voor het verstrekken van een informatieaanbod, o.m. met betrekking tot deze problematiek. Dit is bijvoorbeeld het geval van een aantal initiatieven in het Algemeen Welzijnswerk.

Naar aanleiding van de actualiteit, en wegens de toevloed van specifieke informatievragen werd door Kind en Gezin begin 1997 gestart met de voorbereiding van de uitbouw van een documentatiecentrum rond kindermishandeling.

Daarnaast wordt ook geopteerd om andere publicaties te laten verschijnen.

Enkele voorbeelden:

- ✓ In december 1996 werd “Het boekje dat NEE zegt” uitgebracht. Deze publicatie sluit aan bij het pleidooi van Kind en Gezin voor meer zeggingskracht voor kinderen en meer luisterbereidheid van volwassenen voor wat kinderen te zeggen hebben. Het via dit boekje opkomen voor een erkenning van de evenwaardigheid van kinderen werd ook gelanceerd als preventieve actie ter voorkoming van kindermishandeling en werd aldus mee opgenomen in de beleidsvisie omtrent preventie van kindermishandeling.
  - ✓ Een ander voorbeeld is de vormingsmap van Unicef die in het najaar van 1997 met steun van de Vlaamse Gemeenschap verspreid werd. Binnenkort volgt tevens een herdruk.
  - ✓ Ook andere relevante publicaties kunnen naar de toekomst toe met steun van de Vlaamse Gemeenschap gerealiseerd worden.
-
- Ook de media hebben een belangrijke rol te vervullen. Kinderen en jongeren zijn een zeer kwetsbare groep en hebben niet alleen recht op kwalitatieve programma's, aangepast aan hun leeftijd en hun leefwereld, maar ook op passende beschermingsmaatregelen tegen uitzendingen die een bedreiging vormen voor hun affectieve, morele, intellectuele of sociale ontplooiingskansen.
In dit kader past het streven naar een ethische code voor de omroepen en het stimuleren van positieve initiatieven ten opzichte van kinderen en jongeren. Zo zal het beste kinderprogramma met een prijs worden beloond en heeft de jaarlijkse gezinsconferentie dit jaar als thema het kind en de media.
-
- In eenzelfde perspectief van het uitwerken van instrumenten die het vergroten van de aandacht voor de problematiek ook bij hulpverlenende instanties kunnen bevorderen, zal ook werk worden gemaakt van het opstellen van ethische gedragscodes

voor hulpverleners in diverse voorzieningen waar kinderen begeleid worden. Ook voor de instellingen en diensten zelf zal een kindvriendelijk charter worden geredigeerd. Hierbij kan ook verwezen worden naar het Algemeen Verslag over de Armoede en de daarin beschreven problematiek van de plaatsing van kinderen. Het sluit ook aan bij de zorg voor kwaliteitsbevordering vanwege de overheid. Het werkveld wordt hierbij als partner aanzien bij het concretiseren van basisrechten en het versterken van rechtszekerheid voor kinderen.

- Tenslotte verleent de Vlaamse regering ook haar steun aan het voorstel van decreet tot aanstelling van een Kinderrechtencommissaris en de oprichting van een Kinderrechtencommissariaat.

Voor een integrale aanpak van kinderthema's in Vlaanderen zal de parlementaire Commissaris de diverse sectoren stimuleren om rekening te houden met de rechten van kinderen. Kinderen zijn immers machteloos op politiek vlak en hebben geen invloed op het beleid en de beleidsbeslissingen die hen direct aanbelangen. Zulke centrale instantie in de vorm van een Kinderrechtencommissariaat is een voorwaarde om belangen van kinderen te behartigen en alzo een meer systematisch kindgericht beleid uit te stippelen en uit te voeren.

Deze structuur moet door het Vlaams Parlement worden aangesteld. De Commissaris voert zijn taak onafhankelijk uit. Hij moet erover waken dat de behoeften, rechten en belangen van kinderen de nodige aandacht krijgen op alle domeinen van de samenleving. Hij is in de eerste plaats een onafhankelijke en onpartijdige derde, die een gezaghebbend oordeel uitspreekt over problemen die aan hem worden voorgelegd en die desgevallend bemiddelend optreedt. Hiermee is ook de rol van onderzoeker, die feiten en omstandigheden ondubbelzinnig vaststelt, verbonden. Tenslotte fungeert de parlementaire Commissaris ook als bewaker van de betrekkingen tussen overheid, kinderen en ouders en als pleitbezorger bij het verbeteren ervan.

2. In het centrum van de zorg : De centra voor hulpverlening inzake kindermishandeling

De Centra voor hulpverlening inzake kindermishandeling vervullen op de eerste plaats een vuurtorenfunctie. Zij zijn in Vlaanderen het belangrijkste meldpunt én het zichtbare aanspreekpunt voor problematieken m.b.t. kindermishandeling.

Naast deze “vuurtorenfunctie” hebben ze een driedledige taak :

- ① Gespecialiseerde diagnosestelling.
- ② Dispatching en coördinatie van cliëntenproblematieken naar passende hulpverleningsinitiatieven. Deze verwijzing ontslaat de Centra uiteraard niet van de opdracht om de cliëntenproblematiek zolang als nodig te blijven opvolgen.

- ③ Overdracht van de therapeutische deskundigheid van de Centra voor Hulpverlening inzake Kindermishandeling naar de betrokken hulpverleningsinitiatieven.

Uiteraard hebben de Centra ook een rol te spelen m.b.t. de sensibilisering.

In elke provincie en in het Brussels Gewest is een Centrum voor hulpverlening inzake kindermishandeling.

Om de bereikbaarheid te vergroten zal één telefoonnummer geïnstalleerd worden voor de melding van kindermishandeling, met automatische doorschakeling naar het centrum van de provincie.

Het is niet wenselijk dat de centra dermate groots zijn opgebouwd dat zij alle meldingen zelf volledig zouden kunnen uitklaren, hulpverlening bieden, voor follow-up zorgen e.d.m. De eigen inbreng van een centrum, de wijze waarop een cliëntsituatie wordt opgevolgd, zal afhankelijk worden gesteld van de relatie tussen het slachtoffer en de dader, de aard van de feiten en andere situationele elementen.

Doorverwijzen impliceert dat er andere hulpverleners zijn die (ook) gespecialiseerde hulp kunnen bieden bij kindermishandeling. Kennis en kunde zijn vereist maar ook beschikbaarheid is essentieel.

Vanuit die optiek besliste de Vlaamse regering om samenwerkingsprotocollen te laten uitwerken tussen de Centra voor Hulpverlening Kindermishandeling en de andere relevante hulpverleningsactoren, waarnaar de Centra moeten doorverwijzen.

Er zal ook werk gemaakt worden van een duidelijke coördinatie en overleg tussen deze verschillende actoren.

In het kader van deze vernieuwde opdracht en van het vernieuwde samenspel binnen de hulpverlening, krijgen de Centra ook meer middelen.

In maart werd reeds beslist om het budget voor de 6 centra op te trekken van 60 mio. frank naar 71,64 mio.

De Vlaamse regering besliste recent om dit bedrag nogmaals met 10 mio. frank te verhogen.

3. Na de melding : de hulpverlening

Bij kindermishandeling kunnen zowel sociale, relationele, psychologische, medische,... factoren een rol spelen. De hulpverlening moet dan aangepast zijn aan de aard van de problematiek en kan algemeen of gespecialiseerd zijn, gericht naar het individu of de gezinscontext, ambulant of residentieel.

Er zijn inderdaad nogal wat hulpverlenende instanties. Er werd reeds uitgebreid ingegaan op de vele initiatieven die een rol spelen m.b.t. preventie en sensibilisering, ook de taak van de Centra voor Kindermishandeling en Kind en Gezin werd beschreven evenals de rol van de huis- en de schoolarts.

M.b.t. de hulpverlening is een belangrijke opdracht weggelegd voor de Centra voor Algemeen Welzijnswerk. In die centra zijn er nogal wat hulpverleningsvormen die ook aan deze problematiek werken : slachtofferhulp, begeleiding van gezins- en relationele problematiek, opvanghuizen en crisiscentra o.m. de 'vluchthuizen', begeleiding van seksuele delinquenten, begeleiding van daders en hun familieleden,...

Er zijn ook de Centra voor Geestelijke Gezondheidszorg. Deze bieden ambulante en therapeutische begeleiding op tweedelijnsniveau waarbij structurele factoren in de persoonlijkheid van de cliënt en/of in het systeem primeren op de rol van de actuele gebeurtenissen. Ook deze meer gespecialiseerde hulpverlening speelt een belangrijke rol t.a.v. de (kinderen-)slachtoffers en daders.

Daarnaast kunnen nog andere algemene of meer specifieke hulpverleningsinstanties een rol spelen : de O.C.M.W.'s, de bijzondere jeugdbijstand, de centra voor Kinderzorg en Gezinsondersteuning, de centra voor Integrale gezinszorg,... Er zijn de spoedopname-mogelijkheden in algemene ziekenhuizen en de psychiatrische afdelingen ervan, de psychiatrische ziekenhuizen en hun gespecialiseerde kinder- en jeugdpsychiatrische diensten, evenals de forensische units gericht op dadertherapie.

Er bestaat dus heel wat en er wordt verder gewerkt aan een grotere coördinatie en netwerkvorming.

In het kader van dit actieplan wil de Vlaamse regering op de eerste plaats aandacht besteden aan de Centra voor Algemeen Welzijnswerk en de Centra voor Geestelijke Gezondheidszorg.

De Centra voor Algemeen Welzijnswerk.

Als eerstelijnsvoorzieningen staan de Centra voor Algemeen Welzijnswerk open voor heel wat problemen en vragen. Naast een brede basiszorg hebben de Centra voor Algemeen Welzijnswerk ook bijzondere opdrachten : b.v. slachtofferhulp, justitieel welzijnswerk, het verzorgen van crisisopvang,...

Momenteel wordt gewerkt aan een grondige herstructurering van het werkveld. Een (ver)nieuw(d) decreet is in voorbereiding en er komt ook een nieuw uitvoeringsbesluit voor de sector.

Essentieel bij deze herstructurering is dat het grote aantal centra dat nu nog bestaat herleid wordt tot een 30 à 40 centra in Vlaanderen, regionaal goed gespreid. Deze centra dienen zichtbaar en toegankelijk te zijn. Ze krijgen allemaal een brede basisopdracht. Een aantal centra krijgen daarbovenop bijzondere opdrachten.

In het kader van dit actieplan worden een aantal centra voor algemeen welzijnswerk in dit perspectief gevoelig versterkt.

Volgende lijnen worden daarbij gehanteerd:

Hulpverlening inzake slachtofferhulp

In de voorbije jaren kreeg de hulpverlening inzake slachtofferhulp een grotere bekendheid, groeide ook de deskundigheid van de hulpverleners en de samenwerking met andere sectoren. Dit resulteerde in een groeiend aantal hulpvragen. Bijkomend was er in '96 vooral een spectaculaire toename door de sterk stijgende doorverwijzing vanuit de parketten, de politie en de rijkswacht. Dit heeft te maken met een betere organisatie en versterking van het slachtofferonthaal en de slachtofferbejegening op deze niveaus. Maar een betere antenne vangt ook meer signalen op, met als gevolg meer verwijzingen voor begeleiding en hulpverlening. Aan de zijde van de hulpverlening is de groei echter niet evenredig geweest.

Begin '97 werd reeds 14,4 mio voorzien om de nog resterende blinde vlekken in te vullen zodat een volledige spreiding over het Vlaamse land gerealiseerd werd. Tegelijk werden de bestaande centra versterkt.

In de komende maanden zal ook de vrijwilligerswerking - die essentieel is voor slachtofferhulp - uitgebouwd worden. Daarenboven zullen enkele centra met een zeer grote werkbelasting gericht versterkt worden.

Hulpverlening aan daders en hun families

Voor hulpverlening aan daders en hun families beschikt de Vlaamse Gemeenschap over een (sedert kort) goed gespreid aanbod. In elk gerechtelijk arrondissement is er één Centrum voor Algemeen Welzijnswerk dat ook de functie 'Justitieel Welzijnswerk' vervult.

Hun opdracht bestaat erin om de gedetineerden en hun omgeving te ondersteunen en te begeleiden met het oog op de sociale reïntegratie.

Ook in het samenwerkingsakkoord tussen de Staat en de Vlaamse Gemeenschap van 28 februari 1994 zijn deze beleidsopties verankerd. De Centra met functie Justitieel Welzijnswerk werden daarin gedefinieerd als volgt :

Zij zijn de begeleiders van het psychosociaal traject van de gedetineerden en de opvolging daarvan naar continuïteit, doelgerichtheid en effect. Bovendien staan zij mobiliserend en bemiddelend tussen de vraag naar en het aanbod van maatschappelijke dienstverlening op het vlak van welzijn, gezondheid onderwijs, cultuur, tewerkstelling, opleiding,...

In het samenwerkingsakkoord wordt bepaald dat in elke gevangenis een welzijnsteam wordt opgericht, samengesteld uit één of meer maatschappelijke werkers van de binnendienst van de dienst Maatschappelijk Werk Strafrechtstoepassing en één of meer professionele hulpverleners van een erkend Centrum voor Justitieel Welzijnswerk. In het verlengde van dit samenwerkingsakkoord werd binnen de Vlaamse Gemeenschap een Interdepartementale Commissie opgericht met als opdracht de relevante dienstverlening van de Vlaamse Gemeenschap te inventariseren, de leemten terzake vast te stellen en de nodige voorstellen ter verbetering te doen.

Begin 1997 werd reeds 8 miljoen vrij gemaakt om de blinde vlekken op te vullen, zodat in elke Vlaamse gevangenis een welzijnsteam opgericht kan worden en om het justitieel welzijnswerk in elke gevangenis beperkt te versterken. Hierdoor is het aanbod over het volledige Vlaamse land gespreid.

In de komende maanden zullen alle centra Justitieel Welzijnswerk -voor de gevangenis- waarin zij werkzaam zijn- bijkomend kunnen beschikken over een medewerk(st)er die zich specifiek toelegt op begeleidingswerk en op structurele ontsluiting van externe dienstverlening op de andere terreinen. Zo kan op inclusieve wijze een betere sociale reïntegratie worden voorbereid.

Daarnaast zullen ook een aantal centra die begeleiding geven aan daders van seksueel geweld en hun familieleden versterkt worden.

Naast de middelen die reeds vrijgemaakt werden op de begroting van 1997, wordt bijkomend nog 59 mio uitgetrokken voor de hulpverlening aan beide doelgroepen, zowel daders als slachtoffers.

De Centra voor Geestelijke Gezondheidszorg

Uitgaande van de centrale rol die de Centra voor Kindermishandeling vervullen in het kader van deze problematiek en die eerder werd omschreven, is het van belang ook de samenwerking en taakafspraken tussen deze centra en de Centra Geestelijke Gezondheidszorg duidelijker te organiseren. Daartoe kan best gebruik gemaakt worden van bindende samenwerkingsprotocollen.

De kerntaak van de centra geestelijke gezondheidszorg in dit kader wordt opgenomen door de kinderequipes die instaan voor de psychotherapeutische behandeling van traumata die mishandeling als oorzaak hebben.

Voorwaarde is echter dat de kinderequipes een volwaardige uitbouw krijgen. Daarnaast zal bijkomend gespecialiseerd personeel moeten ingezet worden om het samenwerkingsakkoord met de federale regering aangaande hulpverlening aan seksuele delinquenten volwaardig te kunnen uitvoeren.

We merken immers dat deze centra niet kunnen voldoen aan alle behandelingsvragen waarvoor op hen een beroep gedaan wordt. Zo ontstaan ontoelaatbare wachtlijsten.

Om aan de situatie te verhelpen is het noodzakelijk dat de Centra voor Geestelijke Gezondheidszorg binnen af te bakenen regio's netwerken gaan vormen en op basis van afspraken de behandeling opnemen van de diverse doelgroepen en problematieken. Van deze netwerken wordt vervolgens verwacht dat zij samenwerkingsprotocollen sluiten met de in de regio aanwezige relevante partners : de PAAZ, de psychiatrische ziekenhuizen, de kinder- en jeugdpsychiatrische ziekenhuizen, PMS-MST, huisartsen,...

Voor zover centra voor Geestelijke Gezondheidszorg of netwerken van deze Centra zich in dit actieplan willen inschrijven, worden zij vanaf heden uitgenodigd om alle concrete gegevens te verstrekken op basis waarvan een adequate planmatige aanpak van de problematiek van kindermishandeling kan worden gerealiseerd binnen de Vlaamse Gemeenschap. De nota die deze concrete gegevens bevat dient tevens een prestatieverbinding te bevatten en de weergave van de wijze waarop de doelstellingen kunnen worden gerealiseerd en geëvalueerd, zowel in kwalitatieve als in kwantitatieve zin.

Met het oog op een soliede samenwerking tussen de centra en de Centra voor Hulpverlening inzake Kindermishandeling wordt enerzijds gedacht aan een verplichte stage in een Centrum voor Hulpverlening inzake Kindermishandeling voor elk van de nieuwe personeelsleden die aan de bestaande kinderequipes zouden worden toegevoegd en anderzijds aan een permanent aanbod van vorming en intervisie begeleid door medewerkers van de Centra inzake Kindermishandeling.

Om dit actieplan uit te werken worden op de begroting 79 miljoen extra middelen voorzien, wat toelaat om kinderequipes voor Centra of netwerken van Centra in een eerste fase degelijk uit te bouwen.

4. In een context van coördinatie en samenwerking.

U merkt dat het leidmotief van dit plan er een is van optimalisering van wat bestaat met sterke nadruk op verbetering van samenwerking en coördinatie, bereikbaarheid, doorzichtigheid en bekendmaking van het aanbod.

Dit is een boodschap en een opdracht voor elk beleidsniveau. Zowel op het locale, regionale als het Vlaamse niveau. Daarnaast zal een maximale afstemming en samenwerking ook met de federale overheid en waar nodig met de andere gewesten aan de orde moeten staan. Hiertoe werden reeds een aantal initiatieven vermeld. We zetten ze hier nog even op een rij, aangevuld met andere.

Coördinatie op het niveau van de Vlaamse regering

Omwille van het bijzondere belang van de problematiek heeft de Vlaamse regering in haar schoot een coördinerend minister aangeduid (18 feb. '97), met name de minister bevoegd voor bijstand aan personen, die belast werd met de algemene coördinatie van de werkzaamheden in het perspectief van de globale opvolging van de problematiek van de kinderrechten. Onder zijn leiding werd dan ook een werkgroep opgericht, de werkgroep Kinderrechten, samengesteld uit vertegenwoordigers van alle leden van de Vlaamse regering en aangevuld met deskundigen uit de betrokken Vlaamse overheidsinstellingen. Deze samenstelling symboliseert ook de betrokkenheid van alle leden van de Vlaamse regering. Deze werkgroep zal ook de verdere opvolging van de uitvoering en evaluatie van dit plan op zich nemen.

Dit neemt niet weg dat elke minister voor wat zijn of haar bevoegdheid betreft uiteraard voor de verdere implementatie op het eigen bevoegdheidsterrein verantwoordelijk blijft.

De coördinatie en afstemming op het loco-regionale niveau zal door de bestaande overlegstructuren moeten worden opgenomen. Een basisvisie kan verder worden uitgewerkt en voorgelegd aan de centrale adviesorganen. Zoals uit het plan blijkt zal alleszins een grote inspanning moeten worden gedaan om verdere afstemming en taakverdeling, netwerkontwikkeling maximaal te formaliseren.

Samenwerking met de federale overheid

Mede op vraag van de Vlaamse regering wordt door de federale regering samen met de Gemeenschaps- en Gewestregeringen een Interministeriële conferentie voor de Rechten van het Kind georganiseerd waarin de samenwerking en afstemming van de beleidsacties op de verschillende niveaus kan worden op punt gezet. De voorbereiding hiervan is gestart.

Volgende thema's worden voorgesteld:

Afspraken rond kindermishandeling en seksueel misbruik van kinderen : preventiebeleid, hulp en behandeling van dader en slachtoffer, vorming van hulpverleners. Uitwerken van een statistisch hulpmiddel (registratie) dat een samenhangende aanpak van het beleid ondersteunt. Voorstellen voor een samenhangend beleid tussen de verschillende beleidsniveaus i.v.m. maatschappelijke en begeleidende hulp en bescherming van de jeugd. De problematiek van nationale en internationale adopties. Op punt zetten van het recht op het onderhouden van persoonlijke relaties o.a. in geval van scheiding, detentie, legale kidnapping,...

Ter voorbereiding van het tweede vijfjaarlijks rapport aan het Comité voor de Rechten van het Kind in toepassing van het VN-verdrag over de Rechten van het Kind , werd door de federale regering de Commissie Rechten van het Kind in het leven geroepen. In het kader van een ruimere coördinatieopdracht kunnen nog andere taken aan deze commissie worden opgedragen. Deze zullen desgevallend worden vastgelegd op de Interministeriële Conferentie. De Vlaamse regering heeft hieraan via haar coördinerend minister haar medewerking toegezegd.

Door de nationale Commissie van onafhankelijke experts tegen Seksuele Uitbuiting van Kinderen, die door de federale ministerraad werd opgericht, wordt een Nationaal Forum georganiseerd in het congrespaleis te Brussel van 25 tot 28 mei. Dit forum wil de maatschappelijke discussie stimuleren rond deze problematiek en mogelijke oplossingsstrategieën toetsen inzake preventie en aanpak van seksuele uitbuiting en rechtsbescherming. Het wil de mogelijkheid bieden aan alle overheden om samen verder het noodzakelijk beleid uit te stippelen. Ook hieraan werd voluit een actieve participatie toegezegd en de Vlaamse regering heeft aanvaard dit congres mede onder haar auspiciën te laten doorgaan. Een financiële ondersteuning van 2 miljoen werd hieraan toegekend.

Tenslotte weze hier nogmaals vermeld dat vanuit de Vlaamse regering een aantal samenwerkingssakkoorden worden opgevolgd en uitgewerkt in het kader van de hier gegeven problematiek : met name het samenwerkingsakkoord inzake hulpverlening aan gedetineerden ; de aan gang zijnde uitwerking van een dergelijk akkoord inzake slachtofferhulp en een protocol rond taakverdeling i.v.m. hulpverlening en therapie aan seksuele delinquenten.

Besluit

Ingaand op de terechte verontwaardiging, het maatschappelijke debat en de grote bezorgdheid zowel door het Vlaams parlement als door zovele maatschappelijke betrokkenen verwoord, heeft de Vlaamse regering voor wat haar bevoegdheid betreft een bijkomende inspanning gedaan om de reeds veelvuldige Vlaamse initiatieven en beleidsacties in een concreet actieplan te optimaliseren. In de begroting van 1997 heeft zij daarvoor een bijkomend bedrag van 140 miljoen uitgetrokken. Zij wil daardoor een belangrijke bijkomende stap zetten in de verdere uitbouw van het noodzakelijke instrumentarium om zoveel mogelijk preventief, maar waar nodig ook curatief in te spelen op de gestelde problematiek. De Vlaamse regering wil dan ook een oproep doen tot alle betrokken instanties die bij de netwerkvorming rond preventie en hulpverlening zijn betrokken om in te gaan op het signaal dat zij vandaag geeft en met grote daadkracht de handen in elkaar te slaan. Geen inspanning mag te groot geacht worden, geen enkele moeite mag worden gespaard om in Vlaanderen een aangepaste en performante hulpverlening t.a.v. deze schrijnende problematiek uit te bouwen. Allen samen moeten wij meer nog dan vroeger er mee borg voor staan dat Vlaanderen zeker aan kinderen van klein tot groot een onbezorgde toekomst kan bieden en hen als volwaardige medeburgers kan respecteren.

Luc Van den Brande
minister-president van de Vlaamse regering

Luc Martens
Vlaams minister van Cultuur, Gezin
en Welzijn